

9. Léčiva CNS - úvod (1)

Nervová soustava:

Centrální nervový systém – CNS

viz níže

Periferní nervový systém:

- **vegetativní (autonomní) nervový systém**

ovládá hladké svalstvo, srdeční sval, žlázy
není ovlivnitelný vůlí

- **somatický nervový systém**

ovládá kosterní svalstvo, je ovlivnitelný vůlí

Centrální nervový systém - CNS

Část nervové soustavy zahrnující mozek a část míchy. Má tyto funkce:

- centrum smyslového vnímání a integrace přijatých signálů,
- centrum paměti a myšlení,
- centrum vytváření emocí a nálady => vytváření osobnosti.

Skupiny léčiv ovlivňujících CNS:

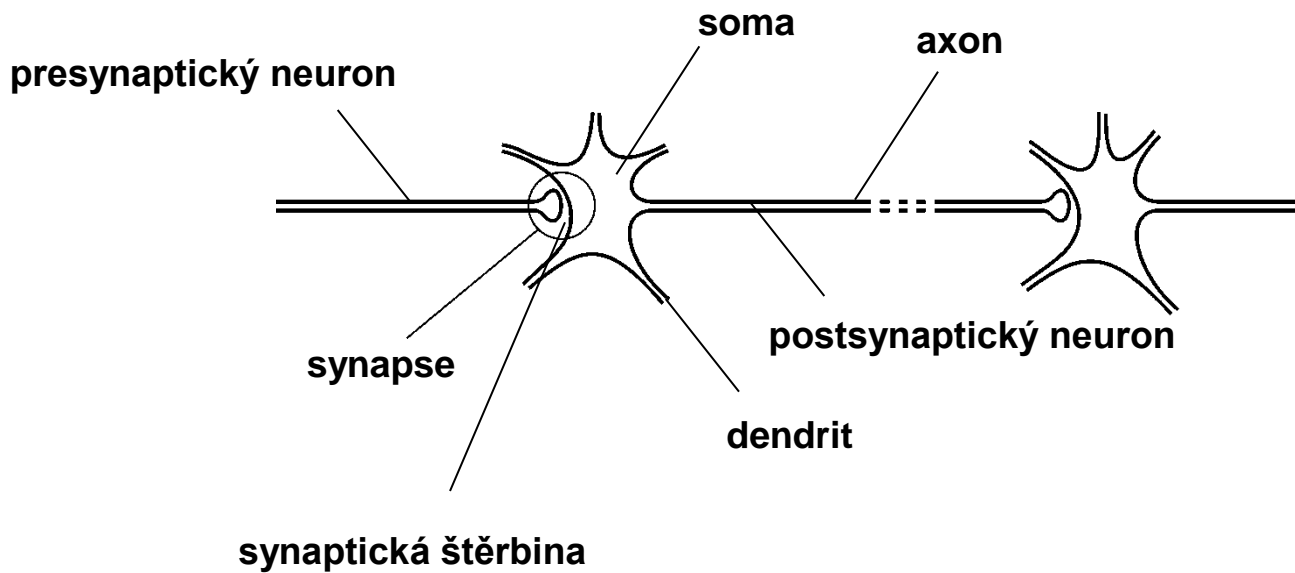
- celková anestetika
- sedativa
- hypnotika
- psychofarmaka
- antiepileptika
- antiparkinsonika
- antimigrenika

9. Léčiva CNS - úvod (2)

Princip vzniku a vedení nervového signálu:

Nervový systém je tvořen **nervovými buňkami (neurony)**, které jsou ve vzájemném kontaktu v místech nazývaných **synapse**.

Signál vedený ve směru od centrální části neuronu (**soma**) ke konci **axonu** je elektrickým impulzem. K přenosu signálu z jednoho neuronu na druhý dochází v synapsích.

Membrána neuronu tvořená fosfolipidy a představuje bariéru pro volnou difúzi iontů z intracelulárního do extracelulárního prostoru a naopak.

Rozdíl v koncentraci (resp. aktivitě) různých iontů vně a uvnitř neuronu způsobuje, že **mezi oběma povrchy membrány existuje elektrické napětí**. Jeho hodnota v „klidovém“ stavu je **cca – 70 mV (!!!)**.

9. Léčiva CNS - úvod (3)

Napětí na neuronální membráně

Pro koncentrace iontů platí:

$$(c_{\text{Na}^+})_{\text{ext}} > (c_{\text{Na}^+})_{\text{int}}$$

$$(c_{\text{K}^+})_{\text{int}} > (c_{\text{K}^+})_{\text{ext}}$$

$$(c_{\text{Cl}^-})_{\text{ext}} > (c_{\text{Cl}^-})_{\text{int}}$$

Hodnota ΔE napětí na membráně je dána součtem rozdílů elektrodoých potenciálů E_i všech iontů I vyskytujících se při vnějším $((E_i)_{\text{ext}})$ a vnitřním $((E_i)_{\text{int}})$ povrchu membrány.

$$\Delta E = \Sigma[(E_i)_{\text{ext}} - (E_i)_{\text{int}}] \quad (1)$$

Hodnoty jednotlivých elektrodoých potenciálů E_i

$$E_i = E_i^\circ - (RT / z_i F) \ln [(a_i)_{\text{red}} / (a_i)_{\text{ox}}] \quad (2)$$

kde E_i° je standardní elektrodoý potenciál elektrody I ve V, R je univerzální plynová konstanta ($8,314 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1}$), T je teplota v K, z_i je počet elektronů potřebných k proběhnutí elektrodoého děje odpovídajícího standardnímu redukčnímu potenciálu E_i° iontu I , F je Faradayova konstanta ($96\,494 \text{ C mol}^{-1}$), $(a_i)_{\text{red}}$ je aktivita redukované formy I a $(a_i)_{\text{ox}}$ je aktivita oxidované formy I . Po dosazení rovn. (2) do rovn. (1) a úpravě se získá rovn. (3):

$$\Delta E = (RT / F) \Sigma (1 / z_i) \ln [(a_i)_{\text{ext}} / (a_i)_{\text{int}}] \quad (3)$$

kde ΔE je napětí mezi vnějším a vnitřním povrchem membrány ve V, $(a_i)_{\text{ext}}$ je aktivita iontu I u vnějšího povrchu membrány a $(a_i)_{\text{int}}$ je aktivita iontu I při vnitřním povrchu membrány .

9. Léčiva CNS - úvod (4)

Vznik elektrického signálu

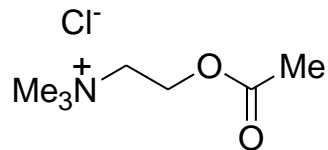
V neuronální membráně existují specifické **iontové kanály** tvořené transmembránovými proteiny.

Klidové napětí na membráně :   cca – 70 mV (!!!)

Otevření kanálu => změna koncentrace iontů vně a uvnitř membrány => změna napětí na membráně.

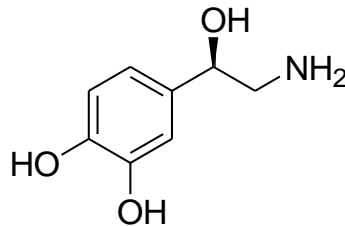
Iontové kanály: řízené chemicky (ligandem)
  řízené potenciálem

Ligandy „otevírající“ chemicky řízené kanály:

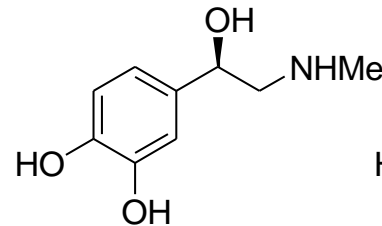

acetylcholin

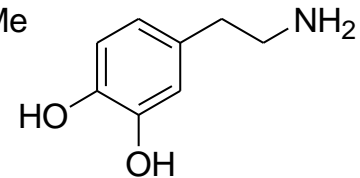
Katecholaminy:

noradrenalin
(norepinefrin)

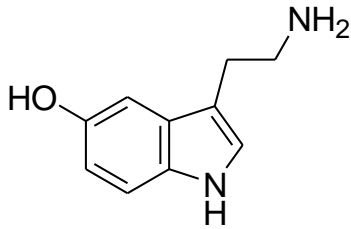
adrenalin
(epinefrin)

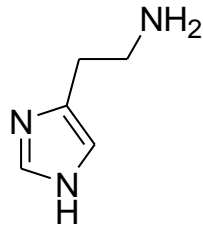
dopamin

9. Léčiva CNS - úvod (5)

Ligandy „otevírající“ chemicky řízené kanály (pokračování):

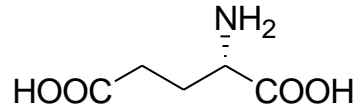

serotonin
5-hydroxytryptamin

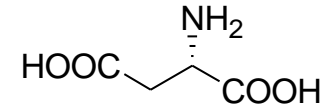

histamin

Excitační kyseliny:

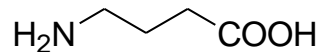

kyselina glutamová

kyselina asparagová

"Inhibiční" neurotransmiter:

4-aminobutanová kyselina
(GABA)

Vznik signálu a jeho šíření po axonu:

1. Otevření chemicky řízeného Na^+ kanálu, influx Na^+ iontů do neuronu => pokles napětí na membráně v jeho okolí.
2. Při poklesu napětí na membráně pod tzv. prahovou hodnotu se otevírají potenciálem řízené Na^+ kanály v okolí.
3. Šíření signálu „dominovým“ efektem.
4. Otvírání potenciálem řízených K^+ kanálů (mírné zpoždění za Na^+ kanály), tok K^+ iontů z neuronu => repolarizace membrány, zavírání kanálů.
5. Iontové pumpy (Na^+/K^+ - ATP-asa) obnoví původní koncentrace iontů.

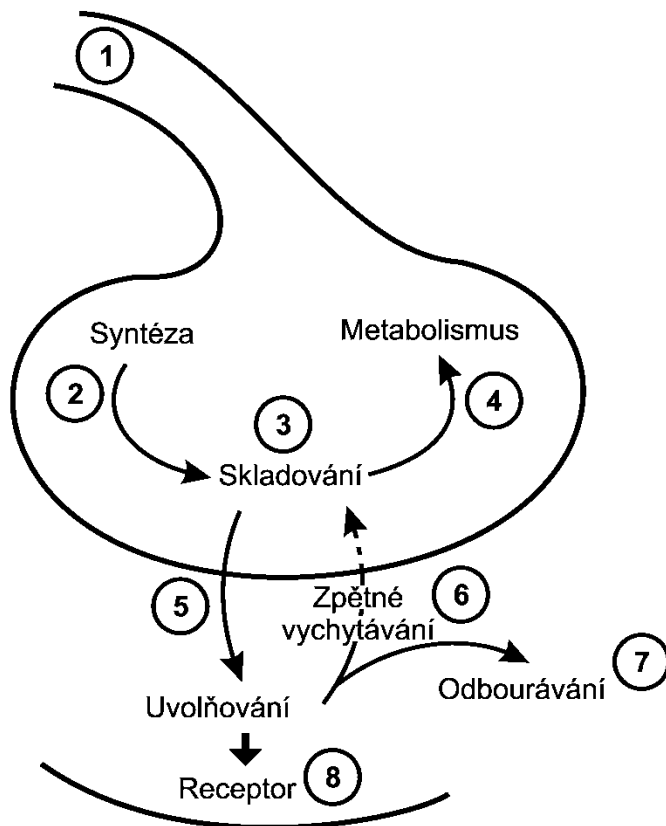
9. Léčiva CNS - úvod (6)

Přenos signálu z jednoho neuronu na další :

Na konci axonu jsou napětově řízené Ca^{2+} kanály. Jejich otevření vede k influxu Ca^{2+} do neuronu.

Důsledek: exocytóza zásobních vesikul s neurotransmitérem do synaptické štěrbiny a otevírání chemicky řízených iontových kanálů na postsynaptickém neuronu.

Možnosti zásahu léčiv do přenosu nervového signálu :

- Ovlivnění iontových kanálů v presynaptickém axonu **(1)**.
- Ovlivnění syntézy **(2)**, skladování **(3)** a metabolismu **(4)** neurotransmitéru.
- Ovlivnění uvolňování neurotransmitéru do synaptické štěrbiny **(5)**.
- Ovlivnění zpětného vychytávání (*reuptake*) neurotransmitéru do presynaptické oblasti **(6)**.
- Odbourávání neurotransmitéru v místě receptoru **(7)**.
- Ovlivnění receptoru **(8)**.